

KODEKS VREDNOT POSLANK IN POSLANCEV CIVILNE DRUŽBE

Preambula

V prizadevanjih za:

- odpravo strankokratskega načina delovanja političnega sistema in uveljavljanje modela neposredne demokracije,
- za spoštovanje in upoštevanje etičnih meril v političnem delovanju ter upravljanju družbe in nacionalnega bogastva,
- za vzpostavitev pravične družbene ureditve in socialne države, ki bo državljanom zagotavljala možnosti, da si z delom omogočijo človeka vredno življenje, socialno šibkim pa pri tem solidarno pomagala,
- za ohranitev nacionalne samobitnosti ter zadostne politične in gospodarske neodvisnosti,

sprejemamo naslednji:

Kodeks vrednot poslank in poslancev civilne družbe

kot temeljno vodilo za delovanje poslank in poslancev in drugih akterjev civilne družbe v političnem življenju.

1. člen

Kodeks vrednot poslank in poslancev civilne družbe je zbir temeljnih etičnih norm, družbenih vrednot, političnih meril in ciljev ter določil o njihovem delu in načinu dela, ki naj jih ti poslanci upoštevajo pri svojem delovanju.

Kodeks vrednot poslank in poslancev civilne družbe bo tako opravljal tri ključne funkcije v delovanju parlamentarnega sistema:

- A) Volivkam in volivcem bo lahko predstavljal idejni okvir in merila, po katerih izbirajo in volijo poslanke in poslance.
- B) Poslankam-poslancem bo predstavljal vodilo in temeljne programske usmeritve za njihovo delo v Državnem zboru.
- C) Volivkam in volivcem ter civilni družbi bo predstavljal merila za ocenjevanje primernosti in uspešnosti delovanja poslank-poslancev civilne družbe.

2. člen

Poslanci in poslanke so izvoljeni iz skupnih kandidatnih list civilnih gibanj in drugih subjektov civilne družbe, ki so povezani v Koalicijo civilne družbe (Koalicija), so predstavniki vseh državljanek in državljanov in po svoji izvolitvi ne pripadajo nobeni politični stranki.

Vodilni člani-članice subjektov civilne družbe, ki so izvoljeni za poslanko ali poslanca na Listi Koalicije, v času svojega mandata v njih opustijo ali zamrznejo svoje funkcije in aktivno delovanje.

3. člen

Poslanci-poslanke civilne družbe uveljavljajo v svojem javnem delovanju in zasebnem življenju naslednja temeljna etična načela:

- so pošteni, pravični, odkriti, delavni in imajo čut solidarnosti;
- delujejo razsodno, konstruktivno-kritično, odgovorno in povezovalno;
- v svojem poslanskem delovanju ne zasledujejo osebnih koristi pač pa dobro celotne družbe;
- so tolerantni in spoštljivi do ljudi z drugačnim svetovnim nazorom in verskim prepričanjem;
- v odnosih z drugimi upoštevajo osnovna načela kulturnega obnašanja.

4. člen

Poslanke-poslanci civilne družbe izpolnjujejo naslednja merila in se bodo pri svojem delovanju držali teh pravil:

- so neodvisni, kompetentni in strokovni ter so se že izkazali v svojem strokovnem in družbeno koristnem javnem delovanju, bodisi poklicnem in/ali prostovoljnem;
- niso osumljenci v predkazenskem postopku, obtoženi ali obsojeni v kazenskem postopku ter niso inkriminirani v postopku pred Komisijo za preprečevanje korupcije in nimajo premoženja sumljivega ali neznanega izvora;
- podpirajo in se zavzemajo za vrednote, cilje in temeljni program Koalicije.

5. člen

Poslanke-poslanci civilne družbe v svojem poslanskem delovanju zasledujejo naslednje družbene cilje:

- Uveljaviti preglednost, integriteto ter etično verodostojnost (spodobnost) na vseh ravneh družbenega življenja (v politiki in upravljanju države in javnih zadev, v pravosodju in nadzornih institucijah, gospodarstvu, družbenih dejavnostih in na področju sociale).
- Zagotoviti pravično, urejeno in delujočo pravno državo ter dosledno ločenost zakonodajne, izvršilne in sodne veje oblasti.
- Uveljaviti večji vpliv civilne družbe z različnimi vzvodi participativne in neposredne demokracije na delovanje zakonodajne in izvršilne veje oblasti.
- Zagotoviti pravično delitev ustvarjenega bogastva s ciljem zmanjševanja socialnih razlik (za pošteno delo mora vsakdo dobiti plačilo, ki omogoča dostojno preživetje.)
- Zagotavljati čim večjo stopnjo zaposlenosti, zlasti mladih.
- Zagotoviti vsem prebivalcem minimalno socialno in zdravstveno varnost in pri tem omogočati, da si jo čim več ljudi zagotovi s svojim delom.
- Državno premoženje, ki je skupno nacionalno bogastvo, uporabljati izključno za pospeševanje razvoja gospodarstva in družbe.
- Razvijati gospodarstvo in družbene dejavnosti na tak način, da zaradi kratkoročnih gospodarskih interesov ne bodo prikrajšane prihodnje generacije in okolje.
- Ohraniti ključne naravne dobrine in infrastrukturo v državni lasti in v upravljanju javnih institucij.
- Spodbujati in podpirati naložbe v gospodarske zmogljivosti, prednostno tiste, ki so in bodo v domači lasti.
- Bremena strokovno zgrešenih in etično spornih poslovnih odločitev naložiti najprej tistim, ki so jih povzročili.
- Sanirati gospodarske in moralne posledice nepoštene privatizacije.
- Omogočati kakovostno izobraževanje vsem mladim, spodbujati raziskovanja in inovativnost, še posebej za potrebe gospodarstva.
- Poleg gospodarskega razvoja enakovredno spodbujati tudi razvoj drugih dejavnosti, ki omogočajo izboljševanje kakovosti življenja.

- Zagotavljati skladen in trajnostni razvoj vseh delov države, urbanih središč in podeželja.
- Ohranjati gospodarsko, politično in kulturno suverenost slovenske države tudi znotraj EU in drugih povezav.

6. člen

Poslanke-poslanci civilne družbe v Državnem zboru:

- skrbijo za ohranjanje svoje integritete;
- delujejo v skupno dobro strokovno in angažirano ter odločajo samostojno po svoji vesti in strokovnem prepričanju, pri čemer se tudi izogibajo vsakršnemu vtisu svoje morebitne odvisnosti;
- ne pristajajo na nikakršne pritiske na omejevanje svoje neodvisnosti;
- svoje poglede in odločitve lahko usklajujejo znotraj svoje poslanske skupine, posvetujejo se tudi z zainteresirano javnostjo in strokovnjaki;
- z drugimi poslanskimi skupinami oziroma poslankami in poslanci lahko sodelujejo ter vstopajo v občasna programska in projektna zavezištva, ne vstopajo pa v trajne koalicije.

7. člen

Poslanci in poslanke civilne družbe so državljanom in državljanom odgovorni za svoje poslansko delo in ravnanja.

Delo poslank in poslancev spremlja in ocenjuje tudi poseben organ pri Koordinacijskem odboru Koalicije, ki o svojih ugotovitvah in stališčih obvešča Koordinacijski odbor in širšo javnost.

Utemeljitev:

Obstoječi družbenoekonomski in politični sistem v Sloveniji zaradi številnih odklonov ne zagotavlja, da bi oblast dejansko imelo ljudstvo in ne deluje v interesu večine volivk in volivcev. Ključni problem je strankokracija, ki se kaže skozi nesorazmerno veliko moč in vpliv vodstev političnih strank na vodenje in odločanje na vseh ravneh upravljanja države in drugih javnih zadev, vključno z neustreznim upravljanjem nacionalnega premoženja in resursov. Bistvo problema je, da poslanci-poslanke praviloma ne morejo odločati po svoji vesti kot neodvisni predstavniki državljanov in državljanov, pač pa v skladu z usmeritvami in navodili, ki jim jih postavljajo ozka vodstva strank oziroma njihovih koalicij. Te usmeritve pa so pogosto oblikovane predvsem z vidika interesov po prisvajanju moči in nacionalnega bogastva, ki jih kažejo posamezne politične stranke in njim ideološko sorodne interesne skupine. Zato v parlamentu praktično ni mogoče izoblikovati in sprejemati optimalnih političnih rešitev, ki bi bile rezultat široke javne in strokovne razprave ter konstruktivno-kritičnega sodelovanja parlamentarne večine in opozicije. Stališča opozicije so bodisi razumljene kot načelno nasprotovanje predlogom parlamentarne večine, bodisi so res tako naravnane, podobno pa velja tudi za odnos parlamentarne večine do opozicije. Izvor problema vidimo v obstoječem političnem in volilnem sistemu, ki vodstvom političnih strank omogoča, da praktično vnaprej in znotraj ozkih skupin določijo kandidate, ki imajo realno možnost za izvolitev in jim s tem daje tudi močno orodje za disciplinsko obvladovanje poslancev. S takim predstavniškim sistemom omejuje participacijo ljudstva pri odločanju in močno otežuje vstop novih akterjev v politiko. Volivci in volivke imajo tako le navidezno možnost, da izvolijo kandidate po svoji presoji. Dejansko lahko izbirajo le med različnimi političnimi strankami in njihovimi vodilnimi funkcionarji, na izbor (najbolj primernih) kandidatov znotraj strank pa praktično nimajo vpliva. Vez med državljanom in njegovimi izvoljenimi predstavniki je v tem sistemu praktično prekinjena, saj državljanom po volitvah nimajo več

nobenega vpliva na delovanje poslancev, njihov nadzor nad izvoljenimi predstavniki je zelo omejen in praktično nimajo možnosti, da jih pred potekom mandata odpokličejo, če delajo slabo ali če celo kršijo zakone. Zato v vodstvih strank lažje prihaja do negativnih pojavov klientelizma, koruptivnosti ipd. Strankokracija tako pomeni resen odklon od deklariranih demokratičnih standardov in pomeni resno grožnjo demokraciji. To je nezaželena smer razvoja večstrankarske parlamentarne demokracije.

Ta model parlamentarne demokracije dobro služi interesom ozkih skupin z veliko kapitalsko in posledično politično močjo, postal pa je neučinkovit z vidika uveljavljanja interesov širokih slojev prebivalstva. Kot tak ne bo mogel obstati. Potrebno ga je dopolniti in deloma spremeniti. Porajajo in krepijo se civilna gibanja, ki zahtevajo več neposredne demokracije, več neposrednega vpliva na izvolitev svojih predstavnikov v parlamentu, več možnosti nadzora nad njihovim delovanjem in več možnosti za njihov odpoklic, če ti ne delujejo v skladu z etičnimi normami in sprejetimi programskimi cilji.

Nekatera civilna gibanja, društva, civilnodružbene organizacije in aktivne državljanke in državljani v pripravah na prihodnje volitve oblikujemo projekt izvolitve neodvisnih poslank-poslancev, ki bi jih državljani in državljanke kandidirali v široki demokratični javni razpravi in neposredno izvolili na listi Koalicije civilne družbe (v nadaljevanju: *poslanci civilne družbe*). Cilj je na prihodnjih parlamentarnih volitvah dobiti dovolj veliko število neposredno izvoljenih kompetentnih, zaupanja vrednih ter odgovornih poslank in poslancev civilne družbe v Državni zbor, ki bodo imeli legitimnost in sposobnosti, da uresničijo programske cilje Koalicije oziroma želje in interese državljanek in državljanov. Poslanci in poslanke civilne družbe bodo odločali samostojno po svoji vesti in strokovni presoji. Predloge vlade ali drugih poslanskih skupin bodo podprli le, če bodo ti služili širšim družbenim ciljem in bili v skladu z vrednotami civilne družbe, v nasprotnem primeru jih bodo zavrnil. Poslanke in poslanci civilne družbe si bodo prizadevali, da se oblikuje kompetentna in strokovna vlada, ki bo v interesu državljanek in državljanov Slovenije delovala pregledno, učinkovito, zanesljivo in kredibilno.

Tak način delovanja parlamenta, v katerem bo zmanjšana moč odtujenih vodstev političnih strank, bo zagotovil bolj premišljeno in pravično zakonodajo in druge predpise, ki so potrebni, da Slovenija postane resnično demokratična, gospodarsko uspešna, pravna in okolju prijazna država.

Taka rešitev bi predstavljala pomemben korak k uveljavljanju neposredne demokracije. Seveda pa v sebi skriva tudi možnost, da se med neodvisne kandidate civilne družbe vrinejo predstavniki političnih strank, ki bi kot »neodvisni« poslanci dejansko uveljavljali interese svojih strank oziroma njihovih interesnih skupin. Zato je potrebno že v sam postopek evidentiranja in izbora kandidatke in kandidatov vgraditi varovalko, ki bo preprečila ali vsaj omejila to možnost. V ta namen naj bi se izbrani kandidati-kandidatke civilne družbe javno zavezali, da si bodo v svojem poslanskem mandatu prizadevali za uveljavitev občin vrednot, ki oblikujejo spodobno, socialno pravično, trajnostno naravnano in gospodarsko uspešno družbo, za kar se zavzemajo od politike neodvisna civilna gibanja. Kandidat za poslanca-poslanke civilne družbe bi to svojo javno zavezo izrazil s **podpisom izjave**, da sprejema **Kodeks vrednot poslank in poslancev civilne družbe**, da bo kot poslanec-poslanke deloval v skladu z njim in da bo v primeru izražene ljudske nezaupnice zaradi morebitne kršitve Kodeksa nemudoma odstopil.

Ta izjava bo poslanke in poslanca zavezovala predvsem moralno, vendar pa je lahko tudi pravna podlaga za morebitni predčasni odpoklic z njene oziroma njegove funkcije, ko bo to po zakonu mogoče.